

*Ekonomska i ekohistorija – časopis za gospodarsku povijest i povijest
okoliša, Zagreb, br. 1-2 (2005.–2006.)*

Godine 2005. hrvatska historiografija obogaćena je prvim brojem časopisa *Ekonomska i ekohistorija – časopis za gospodarsku povijest i za povijest okoliša*. Sljedeće godine časopis je doživio i izdavanje drugog broja. Tiskanje časopisa je rezultat zajedničkog napora *Društva za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, Sekcije za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti, Međunarodnog istraživačkog projekta "Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu" Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Izdavačke kuće Meridijani*.

Osim velikog broja institucija vezanih uz izdavanje časopisa velik je i broj povjesničara koji uredničkim radom utječu na njegovo oblikovanje. Uredništvo je sačinjeno od niza uglednih hrvatskih povjesničara kao što su Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar – Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić i Ivica Šute. Urednički posao na časopisu obavlja i međunarodno uredničko vijeće kojeg sačinjavaju povjesničari iz Slovenije, Mađarske, Austrije, Češke, Austrije, Njemačke, Italije, Turske, pa čak i iz Japana.

Ovako veliki broj institucija i urednika angažiranih na oblikovanju časopisa *Ekonomska i ekohistorija* rezultat je njegove zanimljive, ali kompleksne idejne koncepcije. Njena osnova je razumijevanje suvremene povijesne znanosti prema kojemu njeni uspješni istraživački naponi nisu mogući bez aktivne suradnje povjesničara s autorima iz različitih društvenih, humanističkih, ali i prirodnih znanosti. Osnovna područja istraživanja određena su disciplinama ekohistorije i socioekonomske historije. Riječ je o disciplinama koje su interdisciplinarne, multidisciplinarne i transdisciplinarne. Tako Mira Kolar – Dimitrijević u uvodnoj riječi prvom broju časopisa ekohistoriju određuje kao znanost koja uključuje znanja i istraživanja u rasponu od geologije i klimatologije do antropologije. S druge pak strane Drago Roksandić objašnjavajući potrebu za ovakvom vrstom časopisa socioekonomsku historiju određuje kao područje koje osim tradicionalne ekonomske znanosti zahtijeva i upotrebu modela nove kulturne historije i antropologije.

Osim što uredništvo i autori časopisa *Ekonomska i Ekohistorija* u svojem istraživanjima pokušavaju dosljedno provesti navedene metodološke koncepte, oni upućuju i na još jednu ulogu koju radovi suvremenih znanosti, pa tako i povijesne znanosti moraju imati. Riječ je o angažmanu znanosti na rješavanju temeljnih egzistencijalnih problema čovječanstva. U slučaju socioekonomske i ekohistorijske znanosti riječ je o vrlo uskoj povezanosti sa područjem aktivnosti ekologije. Odgovori koje ekohistorijski znanstvenici daju na pitanja o odnosu okoliša i čovjeka, u trenucima u kojima proživljavamo posljedice dramatičnih klimatskih promjena, mogu biti od velike važnosti za promjenu ljudskog ponašanja i stava prema svakodnevnoj okolini.

Najbolja ilustracija istraživačkog koncepta povjesničara okupljenih oko časopisa *Ekonomska i ekohistorija* jesu sami radovi objavljeni u dva broja 2005. i 2006. godine.

U prvom broju objavljeno je sedam izvornih znanstvenih radova, dvanaest prikaza knjiga i časopisa, dva priloga koja imaju ulogu uvodne riječi časopisu te bibliografija dijela radova hrvatskih povjesničara koji se bave temama bliskim socioekonomskoj povijesti i ekohistoriji. U drugom broju časopisa objavljeno je sedam izvornih znanstvenih radova, jedan pregledni rad, bibliografija radova relevantnih za socio-ekonomsku povijest i ekohistoriju, te devet prikaza knjiga i časopisa. Tekstovi su popraćeni crno-bijelim slikovnim priložima.

Radovi u prvom broju časopisa nisu uvršteni u poseban tematski blok, ali se može utvrditi kako se autori bave prvenstveno problemima povijesne geografije, povijesne demografije, povijesne kartografije i ekonomije. Prvi broj otvara rad Hrvoja Gračanina *Iirik u Marcelinovoj kronici* u kojemu autor pristupa analizi spisa komesa Marcelina iz VI. stoljeća, u kojima se opisuje situaciju na prostoru antičkog Ilirika. Autor prvenstveno stavlja naglasak na analizu provala barbarskih naroda, pojavu prirodnih katastrofa i načina života u vrijeme ratne nesigurnosti.

Hrvoje Petrić prilaže rad *Utjecaj rijeke na pogranična naselja* u kojemu na primjeru rijeke Drave prikazuje na koji način jedna rijeka utječe na život stanovništva. Vrlo detaljnim analizama demografskih kretanja u naseljima smještenima na području Drave autor pokazuje kako je ta rijeka tijekom XVIII. i XIX. st. utjecala na potpuni nestanak, ali i razvoj niza naselja. Željko Holjevac u prilogu *Naselja gradišćanskih Hroata u zapadnoj Mađarskoj* uz utvrđivanje broja hrvatskog stanovništva u zapadnoj Mađarskoj donosi i niz informacija o njihovom životnom prostoru, što postiže analizom katastarskih planova iz XIX. stoljeća.

Doprinos povijesnoj kartografiji, kao izrazito važnoj vrsti izvora za povijest Hrvatske, priložila je Mirela Slukan Altić radom *Kartografski izvori za rekonstrukciju i praćenje razvoja prometnih komunikacija*. Autorica je povijesnim kartama pristupila kao izvoru za utvrđivanje prometnih putova na području Hrvatske od razdoblja antike do početka XIX. stoljeća.

Dva rada izrazito socioekonomske tematike je doprinos Mire Kolar – Dimitrijević i Daniela Patafte. Jedna od najproduktivnijih ekonomskih povjesničarki prilogom *Nezaposlenost u Hrvatskoj od vremena velike svjetske krize i javni radovi* preciznom analizom utvrđuje koji su bili razmjeri ekonomske krize 1929. godine u Hrvatskoj, te upućuje na jedan od pokušaja rješavanja tog problema u Hrvatskoj – javne radove. Upečatljiv je autoričin poziv na pisanje povezane ekonomske i socijalne povijesti te stavljanje pojava u kontekst svjetske situacije. Daniela Patafta prilogom *Prilike gospodarstva grada Rijeke* upućuje na burno razdoblje riječke povijesti između 1918. do 1924. godine. Autor utvrđuje odvijanje procesa naglog ulaska talijanskog kapitala, ali i naglog gospodarskog propadanja Rijeke koja je u tim dramatičnim godinama čak bila dovedena i na rub gladi.

Posebno vrijedan doprinos u prvom broju časopisa je *Bibliografija radova iz socioekonomske historije i ekohistorije 1977. – 2001.*, za kojeg je zaslužna Mirela Slukan Altić. Autorica se ograničila na izdanja Arhiva Republike Hrvatske, te je popisala

radove bliske socioekonomskoj i ekohistorijskoj problematici u *Arhivskim vjesnicima* arhiva iz Zagreba, Splita, Rijeke, Pazina i Osijeka.

Drugi broj *Ekonomске i Ekohistorije*, za razliku od prvoga, donosi nam pet radova grupiranih u temu broja pod nazivom *Bolesti, gospodarstvo i okoliš*. Također dva rada tematskog bloka priložena su na slovenskom jeziku jer su ih napisali slovenski povjesničari. Prvi prilog u drugom broju rad je Gordana Ravančiča pod nazivom *Neka razmišljanja o posljedicama epidemije crne smrti 1348. godine u Dubrovniku*. Autor primjenjuje kvantitativan pristup istraživanju povijesti za utvrđivanje odnosa visine nataliteta, mortaliteta, cijena živežnih namirnica i dnevnih plaća, te utvrđuje kako je pojava kuge izvršila znatan utjecaj na formiranje mentaliteta stanovnika Dubrovnika. Problemom kuge bavi se i rad Borisa Goleca *Kužna epidemija v Črnomlju v letih 1691.-1692.* Također preciznom kvantitativnom analizom, autor utvrđuje stope smrtnosti u ovom mjestu u jugoistočnoj Sloveniji dokazujući kako ne postoje apokaliptične posljedice o kojima govore narativni izvori.

Problemima prevencije bolesti bave se radovi Dubravke Mlinarić, *Uloga države u prevenciji i sanaciji lošeg utjecaja bolesti na gospodarstvo sjeverne Dalmacije u 18. stoljeću*, i Mirele Slukan Altić, *Povijest sanitarnih kordona i njihova uloga u razvoju dalmatinskih gradova*. Dubravka Mlinarić detaljno opisuje geografske karakteristike prostora sjeverne Dalmacije s ciljem utvrđivanja okolnosti koje pogoduju širenju bolesti. Autorica utvrđuje kako je mletačka vlast u XVIII. stoljeću pokušavala odstraniti uvjete koji su pogodovali tzv. bolesti lošeg zraka. Mirela Slukan Altić utvrđuje kako su mletačke vlasti u XVIII. stoljeću poticale izgradnju sanitarnih kordona duboko u zaleđu dalmatinskih gradova, čime se je značajno poboljšala zdravstvena situacija u Dalmaciji.

Osim bolesti kuge, na stranicama drugog broja *Ekonomске i ekohistorije* mjesto je našla i obrada problema bolesti kolere, u autorstvu Katarine Keber. U radu *Epidemija kolere na Kranjskem med mestom in podeželjem* autorica analizira epidemiju kolere 1855. godine, upućujući na mjere prevencije na području Ljubljane, ali i njenog okolnog ruralnog područja. Autorica zaključuje kako su gradska područja imala znatno razvijeniju medicinsku zaštitu od seoskih područja, što je rezultiralo većom smrtnošću na seoskom području.

Izvan tematskog bloka *Bolesti, gospodarstvo i okoliš* priložena su tri rada. Mira Kolar – Dimitrijević autorica je izrazito zanimljivog priloga pod nazivom *O zatvorskim susretima Stjepana Radića s buhama i miševima ili o jednoj prešutnoj ekohistorijskoj temi*, u kojemu analizira životne uvjete Stjepana Radića tijekom njegovog boravka u zatvoru. Utvrđuje kako su buhe i miševi predstavljali jednu od konstanti njegovog boravka u zatvoru, koji su znatno utjecali na njegovo razmišljanje i psihofizičko zdravlje.

Doprinos poznavanju geografskog izgleda krajolika varaždinskog i koprivničkog područja pružio je Hrvoje Petrić prilogom *O tipovima seoskih naselja (i njihovu okolišu) u varaždinskoj i koprivničkoj regiji u 18. i 19. stoljeću*, dok je Dragutin Feletar u prilogu

Razvoj elektifikacije sjeverozapadne Hrvatske do Drugog svjetskog rata – s posebnim osvrtom na Koprivnicu utvrdio tijek i stupanj procesa elektrifikacije početkom XX. stoljeća.

I drugi broj *Ekonomске i ekohistorije* donosi prilog bibliografiji radova koji se bave temama bliskim socioekonomskoj povijesti i ekohistoriji. Riječ je o prilogu Željka Holjevca koji donosi popis radova relevantnih za gospodarsku problematiku u izdanjima Instituta Ivo Pilar.

Časopis *Ekonomska i ekohistorija* korisna je novost u hrvatskoj historiografiji. Njegova je osnovna kvaliteta snažno promicanje težnje za interdisciplinarnim, transdisciplinarnim i multidisciplinarnim istraživanjem povijesti. Iako je takav pristup u stranim historigrafijama, pogotovo u francuskoj historigrafiji, intenzivno prisutan već nekoliko desetljeća, u Hrvatskoj se na njega često gleda s nepovjerenjem. Vjerujem da su okolnosti u kojima dnevno-politički događaju određuju pisanje povijesti zauvijek nestale, te je časopis *Ekonomska i ekohistorija* pozitivan doprinos tom procesu. Pojava ovog časopisa ukazuje i na činjenicu da je pred povjesničarima velik izazov jer se moraju upoznavati sa znanjima koju su se u tradicionalnoj historigrafiji činila nepotrebna u njihovom istraživanju, kao što su znanosti u rasponu od fizike, meteorologije, medicine, pa do antropologije. Zbog tog razloga kvalitetni doprinosi istraživanju povijest mogu nastati samo kao rezultat aktivne suradnje različitih područja znanosti. Osim toga, mislim da nije pretenciozno reći da istraživanja socioekonomskih i ekohistorijskih znanstvenika, pa tako i autora u časopisu *Ekonomska i ekohistorija*, mogu izravno utjecati na stav čovječanstva prema Prirodi koja se sve ubrzanije i dramatičnije mijenja.

Kristian BENIĆ, apsolvent